

Rose, Willian J.

Wspomnienia pośmiertne : George Rapall Noyes (1873-1952)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 45, 109-111

1952

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

pełni jeszcze funkcje prorektora Politechniki i w latach 1947/48 funkcje dziekana Wydziału Architektury. W 1948 r. otrzymuje nominację na profesora zwyczajnego Politechniki Warszawskiej.

Jednocześnie kontynuuje swoje prace naukowe w zakresie teorii architektury. Wygłasza szereg prelekcji w Towarzystwie Naukowym Warszawskim, którego członkiem zwyczajnym został w 1945 r., oraz w Polskiej Akademii Umiejętności. Publikuje szereg prac analitycznych, jak *Siedem cudów świata*, *Względność wielkości*, *Le caractère national dans l'architecture*, *Uczniowie cieśli* i inne oraz wiele artykułów z zakresu problematyki architektonicznej. Jednocześnie przygotowuje do druku materiały do *Historii architektury średniowiecznej* i do *Historii architektury nowożytnej*. Wśród tych prac na szczególną uwagę zasługują prace badawcze nad Witruwiuszem, przeprowadzane od szeregu lat i uwieńczone bogatym materiałem naukowym, znajdującym się w rękopisach.

Lech Niemojewski należał do nielicznych znawców Witruwiusza, Palladia, Vignoli, Perraulta, Sierakowskiego i innych oraz do niewielu u nas w Polsce komentatorów architektury klasycznej. W ostatnich latach przedwojennych zakreślił On wielki plan prac badawczych Zakładu Historii Architektury, którego był wieloletnim kierownikiem, zaktualizował problematykę teorii architektury i stał się jednym z wyrazicieli powszechności i aktualności niezniszczalnych wartości sztuki klasycznej.

Pomimo ciężkiej choroby serca, która szybko postępując paraliżowała jego energię i jego niespożyty zapał do pracy, Lech Niemojewski do ostatnich chwil swojego życia wytrwale budował podwaliny pod polską szkołę teorii architektury, której znaczenie dla dalszego rozwoju architektury polskiej nie tylko doceniał, ale uznawał za niezbędny element powodzenia w pracy twórczej współczesnego architekta.

Piotr Biegański

George Rapall Noyes *

(1873 — 1952)

Data śmierci George'a Rapalla Noyesa w Berkeley, Kalifornia, dnia 5 maja 1952 r. po długim życiu, wypełnionym pracą badawczą, nauczycielską i wydawniczą, jest jakby słupem milowym w rozwoju slawistyki wśród narodów anglosaskich. Jego odejście jest poważną stratą dla wszystkich uprawiających te studia. W ciągu długich lat ukochany ten profesor żył w zaciszu, jednak żywo interesował się wszystkim, co się działo. Czuliśmy Jego obecność, korzystaliśmy z Jego gotowości do służenia radą i pomocą. Teraz Go zabrakło. Na pociechę pozostaje antyczne powiedzenie: *opera illius sequuntur illum*.

Noyes zdobył na Uniwersytecie Harvarda bakalaureat w 1894 r., stopień magistra w rok później, a doktorat w 1898 r. Wyjechał do Leningradu na dwa lata studiów uniwersyteckich nad słowiańskimi językami i literaturami. Ciekawą rzeczą byłoby dowiedzieć się, co skierowało jego uwagę ku tym nie uprawianym wówczas w Ameryce dziedzinom. Dotychczas zajmował się literaturą angielską, ze szczególnym uwzględnieniem XVIII wieku. Nawet jeszcze po powrocie z Leningradu w ciągu roku wykładał ten przedmiot na Uniwersytecie w Wisconsin. W roku 1901 „wymigro-

* Wspomnienie to zaczerpnęliśmy z czasopisma „The Slavonic and East European Review“, vol. XXXI, Number 76, December 1952, str. 242—245 (Przyp. Red.).

wał“ na wybrzeże Pacyfiku, przyjął stanowisko w Kalifornijskim Uniwersytecie w Berkeley i tam już pozostawał w ciągu półwiecza. Mianowany profesorem w 1919 r., stanął na czele nowo utworzonego Wydziału Sławistyki w 1924 r. i na tym stanowisku pozostawał do r. 1943, kiedy przeszedł na emeryturę. Działając jako badacz, nauczyciel i organizator, Noyes potrafił zgromadzić dokoła siebie grono wiernych i zdolnych pomocników. Dzięki niemu Berkeley zasłużenie stało się jednym z pierwszych ośrodków studiów sławistycznych w Nowym Świecie.

Zimę 1921—22 r. spędził wraz ze swą małżonką w Krakowie, zajmując się badaniem spraw związanych z kulturą Europy Środkowej, a zwłaszcza z kulturą Polski. Tutaj właśnie poznałem Go i nauczyłem się cenić. Żałuję tylko, że już nigdy więcej nie było mi danym zetknąć się z Nim bezpośrednio. Pozostałem z Nim tylko w korespondencji — a korespondentem był wyborym. Jego listy świadczą o szerokości Jego zainteresowań. Nic ze spraw ludzkich nie było mu obce.

W nauce Noyes zaczął od tego, że stał się cenionym znawcą klasycznego okresu angielskiej literatury. Był zwłaszcza znawcą Drydena. Jego monografia poświęcona temu uczonemu poecie pojawiła się w 1909 r. Sprawilo mu to wielkie zadowolenie, że mógł powrócić do tego przedmiotu po przejściu na emeryturę. Przed śmiercią jeszcze doczekał się drugiego poprawionego wydania swojego *Drydena*.

Najbardziej znaną jego pracą z zakresu sławistyki jest *Życiorys Lwa Tolstoja* (1918 r.). Nie czuję się powołanym do omawiania innych jego prac z zakresu rusycystyki. Wolę się ograniczyć do prac polonistycznych.

Leżą przede mną dwa solidne tomy, obydwie nadesłane w darze przez autora. Są to *Poematy Jana Kochanowskiego*¹ i *Poematy Adama Mickiewicza*². Był to owoc całych lat badań i pisania. Tłumaczenia Noyes poprzedził wstępami informującymi, kiedy każdy z tych utworów po raz pierwszy pojawił się w języku angielskim i kto go tłumaczył. Poza tym znajdują się w nich rozprawy wyjaśniające anglosaskim czytelnikom, kto to byli i czego dokonali ci dwaj polscy mistrzowie: pierwszy — humanista XVI wieku, drugi — romantyk XIX wieku. Tekst poematów autor zaopatrzył w noty objaśniające. Świadczą one o wysokiej jego kompetencji.

Wspomnieć jeszcze wypada o wydanych osobno tłumaczeniach trzech utworów: *Dam i huzarów Aleksandra Fredry* (1924), *Irydiona* Zygmunta Krasińskiego (1927) i *Anhellego Słowackiego* (1930). Główna jednak zasługa tego skromnego, a jednak wybitnego uczonego polega na wydaniu własnego tłumaczenia eposu Mickiewicza *Pan Tadeusz*, w mającej rozgłos światowy serii pt.: *Everyman's Library* (J. M. Dent and Sons). Tłumaczenie ukazało się w pierwszym wydaniu w 1917 r., w drugim w 1920, a potem i w trzecim, co świadczy o tym, iż dzięki Noyesowi arcydzieło Mickiewicza zdobyło sobie uznanie wśród szerszego kręgu czytającej w języku angielskim publiczności.

Noyes był otoczony szacunkiem i sympatią. Dotykał życia w wielu punktach, a „czego się tknął, to upiększał“. Niektórzy mogliby powiedzieć, że żył w zaciszu, jakoby w wieży z kości słoniowej, ze swymi książkami i myślami, nie niepokojąc się tym, co się dokoła niego działo w świecie.

To pewne, że gdy niektórzy z nas brali udział w tych lub innych walkach narodowych lub politycznych, albo rozwijali działalność społeczną

¹ *Poems of Jan Kochanowski*, University of California Press, 1928, str. 156.

² *Poems of Adam Mickiewicz*, 1944, str. IX + 486.

według jakiegoś programu, on zachowywał spokój i nie dawał się wytrącić z równowagi. Była jednak rzecz, której pragnął gorąco. Chodziło mu o to, aby jego własny naród miał lepsze zrozumienie wielkiego świata słowiańskiego. Pragnął również, aby Słowianie żyli w zgodzie między sobą, aby sąsiedzkie narody szanowały nawzajem swój dorobek kulturalny i znajdowały możliwie jak najwięcej dóbr wspólnych.

W kołach akademickich wyróżniał się tym, że lubił współpracować z innymi. Był on dobrym towarzyszem pracy w sprawach wartych wysiłku. Nie orał samotnie swej bruzdy, polegając na własnym tylko „geńiuszu“. Inni mogli szukać na tej drodze wyróżnienia — ale nie Noyes. Zasłużył sobie na to, abyśmy Go zachowali we wdzięcznej pamięci jako wiernego przyjaciela, uczynnego kolegę i badacza cieszącego się osiągnięciami innych pracowników.

William J. Rose

Zdzisław Rauszer

(1877 — 1952)

Dnia 20 października 1952 r. zmarł Zdzisław Rauszer, długoletni dyrektor Głównego Urzędu Miar. Całe swe pracowite życie poświęcił Zmarły rozwojowi metrologii polskiej i nawiązaniu stosunków ze wszystkimi metrologicznymi placówkami świata.

Urodzony 16 czerwca 1877 r. w Warszawie, młody Rauszer uzyskuje maturę w 1896 r. kończąc szkołę realną w stolicy, a następnie wyjeżdża do Petersburga, gdzie wstępuje do Instytutu Technologicznego na Wydział Mechaniczny i kończy go w 1903 r., otrzymując dyplom inżyniera technologa I stopnia z odznaczeniem.

Będąc jeszcze studentem, Rauszer zainteresował się pracami Głównej Izby Miar i Wag, znajdującej się w sąsiedztwie Instytutu Technologicznego i kierowanej w owym czasie przez słynnego uczonego rosyjskiego — Mendelejewa. Po sześciu latach pracy w kraju, tj. w 1909 roku, inżynier Rauszer wraca do Petersburga i w charakterze asystenta pracuje w Głównej Izbie Miar i Wag, w sekcji pomiarów długości, kierowanej przez wybitnego metrologa profesora Blumbacha. Po dwóch latach pracy na tym stanowisku wraca do kraju i tu pracuje nad pogłębieniem swej wiedzy w zakresie metrologii.

Kiedy w 1915 roku ewakuowano do Rosji Warszawski Urząd Miar z całym jego inwentarzem technicznym i personelem, władze miejskie postanowiły co rychlej utworzyć Urząd Miar miasta Warszawy. Zaczęto szukać człowieka, który by potrafił zorganizować na należytych poziomach i poprowadzić tę instytucję. Trafny wybór padł na inżyniera Rauszera. Z dniem 1 lutego 1916 roku został On powołany na stanowisko kierownika tego Urzędu.

Pomimo znacznych trudności w zaopatrzeniu Urzędu w niezbędne przybory i konieczności wyszkolenia kadr, Urząd rozpoczął swą działalność już po kilku miesiącach.

Dyrektor Rauszer nie ograniczył się jednak tylko do roli wzorowego urzędnika powierzonego Mu Urzędu. Przewidując rychłe odrodzenie państwowości polskiej, już w 1917 roku rozpoczął prace nad projektem polskiej ustawy o miarach. Projekt ten pod wielu względami stanowił znaczny postęp w stosunku do ustaw o miarach, obowiązujących w owym czasie w innych państwach. W roku 1919 projekt ten, nieco skrócony, został